

Huset där vid Lilla torget byggdes 1882 och där låg bland annat en kött- och fläskbutik, visar Eije Fasth. På torget stod vad man kallade ett lysatorn (en slags transformator).

Dokumentärsamlare Eije Fasths samling:

Över 50 000 bilder – en kulturskatt över Tranåsbygden

Tänk en samling på över 50 000 fotografier från förr och nu, som alla på något sätt kan bindas till Tranåsbygden. Detta är en kulturskatt av stora mått som dokumentärsamlaren Eije Fasth i Tranås förfogar över. Allt startade en bit in på nya årtusendet när den idoge hembygdsvårskaren Ivar i Galtås (Ivar Adolfsson) erbjöd Eije en del gamla fotografier till den pågående släktforsknigen.

Eije Fast är i grunden boxholmare men har större delen av livet bott i Tranås med jobb fram till pension på Stiga. Sedan 2004 har han kunnat helt ägna sig åt sina samlingar. Samlingar av vad då?

– Jo, det började med Ivar i Galtås erbjudande om släktbilder, fortsatte med att dåvarande musikledaren i Tranås Lasse Dahlstrand erbjöd mig en del gamla bilder och fotoplåtar av fotografen Bror Johanssons samlingar,

som lagrades på Eriksbergs museum. Nästa steg var att jag fick ett erbjudande att ta hand om hela dåvarande Tranås Pappershandels fotolager. I detta ingick också reproduktioner till bilderna i bl a Elis Kågens "Från Sommabygd till Vätterstrand, bilder 1980"

Intensiv källforskning

Under årens lopp har bilder och minnesaker fullkomligt ramlat över Eije, främst genom privatpersoner. Inte minst vykort med

motiv från bygden. Hela fem fyllda album gömmer på dem. – Men jag har också fått klipp och fotosamlingar från företag, bl a från Wigéns.

Under två års tid sysslade Eije Fasth enbart med att sortera de 10 000-tals bilderna och klippen, jämsides började han källforska genom kontakt med personer och i gamla tidningslägg på Tranås-Posten och Tranås Tidning. Nästa steg var att skanna in alla bilder till datorn (skanna är att överföra) och i hans mycket tyngda och ansträngda dataminne trängs nu 20 000 bilder, 10 000 står på kö för inskanning. Plus ytterligare 10 000:e kvar i förvar.

– Med hjälp av läraren Jan Lidholm har en hemsida åt Hembygdsföreningen lagts upp (kolla där på www.tranashembygd). Där finns ett urval ur Eijes samlingar.

Nästan 1 000 ansikten.

Kan vi tänka oss att plocka ihop en vacker samlingsbuket av allt som arbetats ihop under dagar, kvällar och nätter hemma i arbetsrummet på Vandrargatan i Källås? Varför inte – se här: En komplett faktsamling med bilder av hela Tranås idrottshistoria (den borde ges ut i tryck!), en samling annonser i lokalpressen från 1890 och 100 år framåt, 791 ansiktsporträtt av Tranåsbör från förr, en samling bilder från Tranåsutställningen 1930, gods och gårdar i Sommabygden, en resebeskrivning om gamla järnvägsstationer och anhalter (bl a den i Säbydal) från Nässjö till Åby i Östergötland, Tranås historia på både längden och bredden – t ex svunna kvarnar och sägar samt fabriker och verkstäder från Säbysjön till Svartåns utlopp i Sommen. Utöver detta kan vi lägga till Tranås kyrkas byggnad inför 80-årsdagen som sker nu i advent.

– Jag har också en bildberättelse om Säby kyrka och kyrkbyn, som Hembygdsföreningen fick se och höra i veckan.

Ett kungabrev i nöd

Rariteterna är många, många. Bland annat då ett brev från 1876 av en gammal soldat, riktat till kungen (Oskar II) med begäran i all underdånighet om att ännu ett år få invalidpension. Knekten var från Vättinge i Gripenberg. Sirligt inleds bönen om hjälp med "Stormäktigste Allernådigste Konung". – Här finns också en samling med bilder om stora bränder i Tranås från 1909 fram till 1960-talet. Jag har själv skaffat in texterna via tidningar och berättelser, bilderna är från Pappershandels arkiv.

Som skrivare ställer man sig mycket undrande till att inte Tranås kommun klarat av att be om samarbete eftersom det jämsides sker en bild- och faktsamling i kommunal regi.

En stor del av Eije Fasths samlingar förtjänar ett mycket bättre öde än att läggas in på DVD-skivor i ett skivställ eller samlas i otränkta pärmar i en bokhylla! Kanske har kultur och fritid i stan redan planerat något åt det hållet?

Sven O Franzén

Denna vykortssamling visar bland annat motiv från Storgatan genom tidigare.

Introduktion när
mina bilder
med text skulle
visas i
Annonsbladet
under rubriken
Det Var Då.
Skrivet av Sven
O Franzén den
23/2 2011

Det var då ...

Tranås 1969

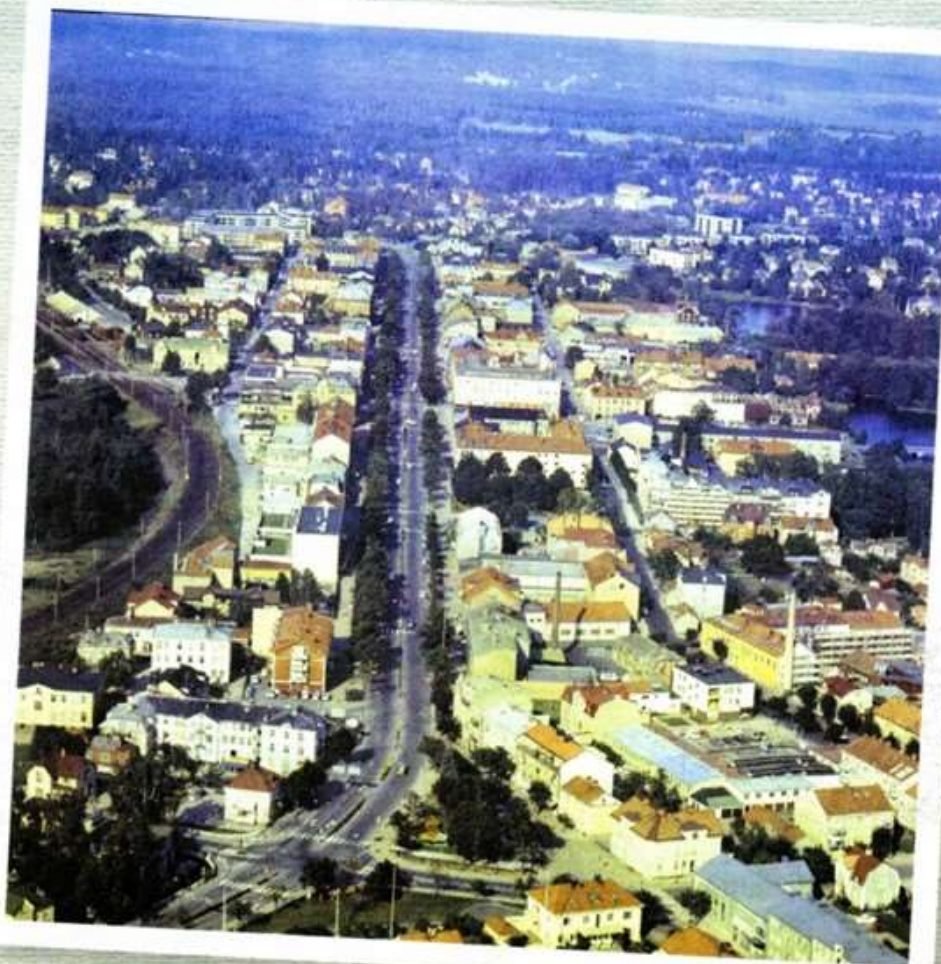
Vad kan väl passa bättre än att börja med en flygbild över Tranås från 1969? Bilden börjar vid Sveaparken och sträcker sig ut ända till sjön Sommen och där kan man se Romanö med professor Ekwalls vita hus.

Sveaparken, ja den är i dag mycket mindre – här finns nu en stor trafikvänlig rondell. Kvarteret till vänster om rondellen, med bland annat Axfors hus och Södra skolan finns inte längre, där har Konsum byggt sitt varuhus. Kvarteret norr om Folkets Hus med Wänex och Röda Kvarnbiografen är borta, här finns nu Södermalms äldreboende och den nya Brunnsparkskyrkan.

Godsmagasinet till vänster och hotell Savoy är också borta där ligger nu en stor parkering och där hotellet låg står Åhléns-huset. Men vad som är kvar är de tre parallella gatorna Nygatan, Storgatan och Ågatan, där Tranås centrala kärna började byggas på 1860-talet.

Du som kommer ihåg hur Tranås såg ut i slutet av 1960-talet ser säkert fler förändringar.

Eije Fasth

Första bilden i Annonsbladet 23/2 2011

Det var då ...

Norra skolan

Skolbarnen i Tranåsvarn fick inte gå i Köpingens skola utan hänvisades till att gå antingen i Älmås eller Skobo skola. Problemet löstes till en del då Södra skolan blev färdig 1904.

Municipalsamhällets elevantal blev emellertid så stort att en egen skola behövdes och Tranåsvarnsskolan byggdes 1911. Stengrunden var hämtad från det närbelägna stenbrottet i Uva-berg. Skolsalar och kapprum var rymliga och belysningen var god. Norra skolan, som den nu hette, revs fredagen den 18 november 1988 efter långa debatter och omfattande protester från allmänheten. Därmed försvann de sista resterna av Tranåsvarns municipalsamhälle.

Eije Fasth

Ny serie!

Det var då ...

Gamla Järnvägsstationen

Gamla järnvägsstationen på västra sidan av järnvägen. I och med att Östra stambanan drogs fram till Lövstad samhälle döptes stationen till Tranås, ett namn med urgamla anor för bygden. Invigningen av järnvägslinjen förrättades den 18 november 1874 av Kung Oskar II, som färdades med extratåg från Stockholm till Nässjö. För Tranås innebar järnvägens tillkomst något av en revolution. Genom den nya kommunikationsleden skapades nya möjligheter för invånarna och en kraftig utveckling blev märkbar på flera områden. Folkmängden ökade stadigt och nya företag startades.

Eije Fasth

Tranås Järnvägsstation.

Spåtuler av hjärtligt på dammsida
d 27 oktober 1910. av Marmor.

2/9-11

Det var då ...

Tranåskvarn

Nämndeman Johan Andersson lär 1889 uppföra en fastighet vid Tranåskvarn åt sin son KG. Andersson, som där startade Tranås Noera Stolfabrik. KG. Andersson gick först i lära på Måleribolaget och sedan, med bättre förmåner, hos pinostolfabrikanten Karlsson-Ode.

År 1885 startade han egen verksamhet och efter att han vuxit ut flera lokaler inne i samhället fortsatte han i nya lokaler vid Tranåskvarn. Genom att lägga en drivlina från kvarnaseten tvärs över dammen in i fabriken fick han den första maskinella driften inom träindustrin i Tranås.

Där den vita byggnaden till höger ligger börjar Tranåsbostädernas hyreshus på Ydrevägen och där finns i dag Ydrekiosken.

Eije Fasth

Ditt kompletta byggvaruhus

Starta våren här!

Nu finns vårens färger hos oss på MaterialMännan.
Kom in så hjälper vi dig att förnya insidan och ta
hand om utsidan. Välkommen!

Lilla Torget

Den första torgdagen i Lövstad hölls den 15 juni 1849 på initiativ av prosten S.G. Melin. Tidigare var man hänvisad till att avyttra sina produkter på andra orter. Spannmålen transporterades till Jönköping eller Vadstena, medan smör, ost, kött och potatis såldes i Norrköping, där man fick bäst betalt. Samtidigt köpte man där specerier och klädesplagg som inte kunde tillverkas i hemmet. Eftersom dessa handelsfärder tog en vecka i anspråk kan man förstå att tranåsborna välkomnade en egen torgdag. Från början hölls torghandeln på en öppen plats där Missionsgatan korsar Storgatan. När bebyggelsen kom i gång dränerades och sandades torget upp framför Blaviers fastighet som syns till vänster.

Eije Faab

Det var då ...

Konstantin Lind

Konstantin Linds kiosk, som ses i framkant på bilden, gick som en foljetong på stadsfullmäktiges sammanträden. Han skulle inte få ha någon kiosk på torget - om han inte satte hjul på den och drog bort den på kvällen. Konstantin satte, efter många debatter, hjul på kiosken och drog bort den om kvällarna några veckor. Men efter ett tag byggde han in hjulen och "glömde" dra bort den som bestämt var. Eftersom ingen orkade klaga stod den kvar många år tills hela torget byggdes om. Konstantin var den enda kommunisten i fullmäktige och en vass debattör. Kiosken kallades sedan för "Moskva-expressen".

Eije Fastb

Det var då ...

Ö Järnvägsg 2

(kv. Norra Missionen 2)

Under slutet av 1880-talet uppfördes byggnaden av fabrikör C. P. Johansson som då var Tranås första möbelfabrikant. På nedre botten fanns en utställningslokal och möbelfärr. 1897 gick C. P. Johanssons fabrik upp i Tranås Möbelfabrik AB, som då stiftades vid Ydrebron.

Vid sekelskiftet köpte lantbrukaren i Stoeryd, C. J. Karlsson, byggnaden och gjorde om den till bostäder. Emil Eriksson hade kontor i huset, han var företrädare till Pappers - Sterne.

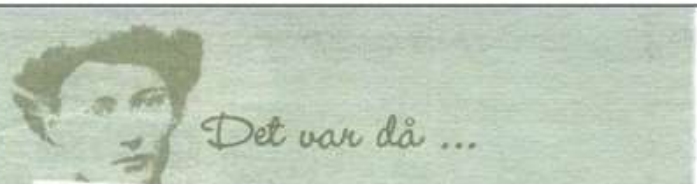
På sydsidan av huset fanns Pastorsexpedition innan den flyttades till hörnet Nygatan - Bankvaktsgatan. I den mörka delen av huset, mot Nygatan, hade Carlander tapetsrerarverkstad en tid. Där fanns också under en tid Fotoateljén Elektra. Tidigare fanns också en tid i det stora huset en fotograf (se tavlan på bilden).

På bottenvåningen fanns under 1950-talet en servering som het "Centralbuffen". Den var bland annat öppen tidigt på morgonen så att jobbare kunde få mat innan de började arbetet. Sista ägaren till fastigheten var AB J. Brun, som rev huset för att få parkeringsplatser. I huset bodde hyresgäster ända fram till rivningen den 4 juni 1971.

Eije Fastb

Bilden från början av 1900-talet och följande text är delvis från X.E. Janssons samlingar.

DM-mästarna Tranås AIF 1929. Från vänster: Martin Gunnstam, Ernst Rapp, Agne Elomdahl, Georg Rosen, Holge Folke, Valle Gustavsson, Dan Samuelson, Arvid Ekström, Arvid Rydén och målvakten Erik "Bandy" Gunnstam.

Sensationell seger i SM 1929

Tranås slår ut Djurgården, från Stockholm, i bandy-SM med 4-3 efter ett utomordentligt spel och införde en rekordpublik av 832 personer den 13 januari 1929. Matchen gick på Ångarydsgrölen. Nu var det bandyfeber i Tranås då man nästkommande helg skulle möta Linköpings AIK, men då blev det stryk med 7-2. Bättre gick det i distriktsmästerskapet då TAIK blev DM-mästare för tredje gången med finalseger över Vaggeryd med 5-1, efter att tidigare slagit ut Nässjö med 4-3 och Huskvarna med 9-1.

Eije Fasth

Inled våren på Rås Gård

En dag speciellt för barnen

Ta en familjeutflykt till Rås Gård söndagen den 17 april kl. 11-15

Det kommer att finnas en rad olika aktiviteter som passar hela familjen.

Anmälan till bagageloppis görs på tfn. 0140-68 811 kostnad: 50 kr/bil

Välkomna!

Foto: T. Pappendahl

Ljungqvists Päls

Tranås fick sitt andra skinnberederi 1915. Det var förre verkmästaren hos Fritz Lundberg.

J.F. Ljungqvist, som var född i Malmö 1877, stod i ledningen. Ljungqvist var utbildad körsnär sedan 1894 och med sig i företaget hade han två duktiga yrkesmän; J.G. Pettersson och F. Dahlström. Från Lundberg kom ytterligare tio beredare så Lundbergs arbetstam reducerades kraftigt. Den primära orsaken lär ha varit en schism i lönefrågor. Den 2 januari 1915 inregistrerades det nya företaget, som fick namnet "Svensk Päls-

skinnberedning".

I fastigheten som låg söder om Falkgatan vid Tingshusbron startades en av de första pinnstolsfabrikerna i Tranås. Det var Karlsson-Ode, som i början av 1880-talet startade sin verksamhet vid Svartån, och den fastigheten blev 1915 Pälsskinnberedningens första verkstad som senare byggdes ut.

År 1917 blev Ljungqvist ensam företagare då hans tidigare kompanjoner med David Johansson "Skinn David", startade Tranås skinnberederi.

Eije Fasth

Röda Kvarn

Bilden är från mars 1963, det är vänstertrafik och Storgatan är stenlagd. Trottoaren fungerar som parkeringsplats, så var det på den här tiden efter hela Storgatan.

Röda Kvarn ses till höger, biograflokalen byggdes 1901 som maskinrum till Måleribolaget. Ungefär 1915 blev den bio med namnet Kronan. Det var inte förrän 1930 då den renoverades som den fick namnet Röda Kvarn. På tomten där Filadelfiakyrkan ligger fanns Storgatan 10 som brann ned 1950. Här startade Bertil Yxne sitt första konditori "Bertils" som sedan flyttades till Storgatan 15. Filadelfiakyrkan byggdes 1958.

Storgatan 12 som förknippas med Lingmerths Buss & Resebyrå, här fanns 1963 Bussbolaget och till höger Ewes Barnkläder. På trottoaren mot gatan finns en kiosk, tidigare stod det en kiosk vid Röda Kvarn, Centrumkiosken som ägdes av Knut Sjöberg, den revs 1960 kan det vara samma? Till höger och bakom kiosken ses ett litet mörkt hus, Storgatan 14, som var Tranås äldsta hus antagligen var byggnadsåret 1741. Från början hette det Hässjötorp fick senare namnet soldattorpet Hästskedet. Torpet revs 1967 för att förflyttas till Ralingsås vid Aneby.

Eije Fasth

Det var då ...

På bilden ses statsstyrelsens ordförande Josef Sjöberg mura in en zinklåda i grunden till den blivande Holavedens Hembygdsgränd.

Grundläggare

6 000 personer kom till den sjätte hembygdsfesten som för första gången hölls i Ekbergsparken den 27 juli 1924. Vid hembygdsfesten förrättades invigningen av husgrunden av statsstyrelsens ordförande Josef Sjöberg. Han murade också in en zinklåda i grunden. Den innehöll en textad adress av följande lydelse: År 1924 den 27 juli, då Holavedens hembygds- och fornminnesförening samt Tranås gymnastikförening anordnade hembygdsfest på Ekberget i Tranås stad, blev detta skrin med innehåll nedlagt i grunden till förstnämnda föreningens byggnad på Ekberget.

Byggnaden som här uppfördes på bekostnad av hembygdsföreningen, har ursprungligen varit bostadshus på Norra Vi församlings prästgård i Ydre härad och är inköpt och förflyttad hit. Kommitterade för byggnadsarbetet utgjordes av landsfiskalen Sigurd Pira, kontorschef Elis Kågen, byggmästare David Johansson och kyrkvården Ernst Göransson i Falla, Säby socken samt arkitekten i kungliga

byggnadsstyrelsen Johannes Dahl, bördig från Tranås.

Stadsfullmäktige i Tranås upplåt platsen för byggnaden välvilligt. Vid denna tid var i Tranås Josef Sjöberg ordförande i statsstyrelsen, B E Gelotte ordförande i stadsfullmäktige, Leonard Bäckell, ordförande i drätselkammaren och Gottfr. Jonsson ordförande i byggnadsnämnden.

Uti detta skrin har nedlagts: Ett exemplar av programmet vid dagens hembygdsfest, ett exemplar av tidningarna Tranås-Posten, Tranås-Tidning, Östgöta Correspondenten och Östgöten, Ett exemplar av "Holaveden" I och II, utgivna av hembygdsföreningen samt ett exemplar av varje gängbart mynt i silver och koppar från två kronor till ett öre. Frid och lycka lystes över byggnadsgrunden, över byggnadens uppförande och fortbestånd samt över dess ändamål"

Eije Fasth

Det var då ...

Östra Järnvägsgatan 3

Huset uppfördes omkring 1905 av åkare F. Hallgren, som då flyttade sin skjutstation dit från Säby. När rörelsen var som störst hade han ett tiotal hästar och fyra kuskar. En av kuskarna var A. Jakobsson som har berättat att han fick utföra långa och ansträngande körningar. Många gånger skjutades förvaltaren Nyman från Bosholms bruk på inspektionsturer runt sjön Sommen en färd på ca 14 mil, på kortare tid än 2 dygn. Ofta blev det skjuts till Slangeryds gård med gäster som kom med tåg till Tranås. I Slangeryd finns en livligt besökt hälsokälla. Den 21 augusti 1934 registrerades där "Bryggeriet Svalan", ägare C. E. Andersson och Robert Johansson. Bryggeriet övertogs av Bäckström och Lundström den 9 juni 1939.

I gårdshuset som ses till höger har funnits "All Tranåsbyggs Nymans mekaniska, Hanssons Gummiverkstad, Dieks Däck och senare Berensfors Bil. I huset närmast finns en tid "Kaffe Svalan" och här hade under 1960-talet Wigén ett varulager.

I affären till vänster var den första hyresgästen Otto Hyland med sin charkuteributik. Hyland blev senare blev ägare till fastigheten. Efter Hylands bortgång på 1970-talet köptes fastigheten av familjen Hallén och i den tidigare köttbutiken flyttade "Västgöta Ost" in med innehavare V. Wilhelmsson. När ostaffären upphörde kom Berensfors dit med sin billförsäljning. I början av 1991 revs husen och stora bostadshus uppfördes istället.

Eije Fasth

Vid den stora Tranåsutställningen 1930 hölls det temadagar och sista söndagen i June kom Örgryte IS och spelade mot ett kombinerat Tranås lag.

Örgryte IS och det kombinerade laget samlade för fotografering för den sedan lång tid tillbaka emotsedda matchen.

Vid varje veckoslut hölls det temadagar och söndagen den 29 juli var det Hembygds- och Idrottsdag, följande är en artikel från Tranås-Tidning inför matchen.

"Om söndag, den 29 juni, kommer det att bli storfotboll i Tranås. Då spelar Örgryte IS från Göteborg en match på Tranås Idrottsplats mot en kombination Tranås-Boxholms lag.

Örgryte IS är Sveriges äldsta idrottsförening och den klubb som infört fotbollen i vårt land.

Örgryte uppehåller alltjämt sitt anseende som Sveriges mest välspelade lag med ett spel där tekniken och skickligheten kommer främst, styrkan och hårdheten i andra rummet.

Den mest kända i laget är Sven Rydell, Sveriges

störste bollvirtuos, som kommer att spela center i Tranåsmatchen.

För att bjuda mästarna någotsånär motstånd blir det en kombinerat Tranås-Boxholmslag, i laguppställningen finns från Boxholm Carlberg, Renvall och Blomqvist. Laget förstärks med "Buster" Svensson från Enköping och "Gibbe" Rosén som gästspelat ett par år i Kalmar men nu återvänder till sin gamla förening

Kanhända kommer det berömda laget från Örgryte att giva det kombinerade laget en god lektion i hur god fotboll skall skötas. Matchen blir emellertid inte bara en uppvisning av Örgrytes framstående mannar. Det blir också spel. Ty det kombinerade laget saknar ingalunda goda spelare. Boxholm-

spojkarnas dagliga gärning framför smältugnarna och i valsverken gör dem hårda och pojkar från utställningsstaden äga snabbhet och kraft. En högst intressant match således.

Biljettpriserna blir: 2 kr. för nummerade sittplatser, 1,50 kr. för ståplats och 75 öre för barn. Extra anordningar med upphöjda såväl sitt- som ståplatser vidtagas, så även vid en publik om flera tusen komma alla att kunna se matchen".

"Örgryte slog kombinationen med 5 - 3 i en ur alla synpunkter synnerligen intressant match, då det kombinerade laget visade sig säkrare än man egentligen gjort sig beredd på".

Eije Fasth

Det var då ...

Strömsholmen

I slutet av 1880-talet uppförde byggmästare F.O. Larsson flera fastigheter på den av honom ägda Strömsholmen. Hit flyttade några småindustrier och hantverkare sin verksamhet. Larsson själv startade 1890 en verkstad för tillverkning av byggnadsnickrier. Samma år kom smeden C.A. Carlsson och plåtslagare Th. Malmqvist till Strömsholmen. 1892 började några tidigare ägare till Måleribolaget

Byggmästare F.O. Larssons Strömsholmen

egen rörelse i Larssons fastighet och E.A. Fång ingick som delägare.

Ett mindre mejeri startades av smörhandlare G.O. Johansson med verksamhet fram till början av 1900-talet. Det första varmbadhuset i Tranås uppfördes av byggmästare Larsson i fastighet på holmen. År 1898 startade bröderna Levander en vagnfabrik i en tidigare möbelverkstad. Vagnfabriken

tillverkade många olika slags åkdon, som beslogs av Strömsholmens Mekaniska Verkstad och målades av firma Hellström & Johansson. Sadelmakeriet utfördes av O.H. Sjögren. Alla företagen hade sin verksamhet på holmen.

Eije Fasth

Det var då ...

Norra järnvägsbron

För att komma ut på vägen mot Skobo och Sommens samhälle fick man förr ta Tranåskvarnsgatan över järnvägen vid "Pluttabo" runt Kågens Möbelfabrik kompaniet följa järnvägen fram till Lillån. Där fanns viadukten som Somnavägen och Lillån

tillsammans gick under till den östra sidan, som syns på bilden, som är tagen någon gång på 1920-talet. I slutet av 20-talet lades dubbelspår och viadukten togs bort. Vägen kom som nu öster om järnvägen och en tunnel gjordes för Lillån. En ny via-

dukt gjordes närmare stan för trafiken mot Kimarp och Trehörna och järnvägsövergången vid "Pluttabo" togs bort. I bakgrunden ses torpen Holmen och Grannelund, bägge torpen låg under Stoeryd.

Eije Fasth

Det var då ...

16 Kyrkogatan

På en karta från 1905 hette nuvarande Västra Järnvägsgatan Kyrkogatan, men i folkmun kallades den för Kärleksgatan. Till vänster på bilden ses Tranås Mekaniska verkstad som byggdes 1909 av fabriköerna Rosin och Franzén, nuvarande "Sobelhuset". Huset längst fram är fabrikören C.J. Rosins fastighet som han byggde omkring 1910. Tranås mekaniska verkstad köptes upp av ett större företag som kom i obestånd och upphörde 1920. Fabrikören Rosin hade då startat ett nytt företag på Vaktgatan. Det är Rosins nya bostadsfastighet som syns mitt på bilden, byggt 1917, fabriksbyggnaden låg längre ner på samma gata. Huset efter Rosins fastighet är banmästare C.O. Larssons.

Eije Fasth

Det var då ...

Storgatan 28 Tranås Pappershandel

Tranås Pappershandel

Där Tranås pappershandel och bredvidliggande hus med samma adress fanns ligger nu Handelsbanken, Garys med kontor och butik mot Storgatan. Det låga långa huset vände sina gavlar mot Storgatan och Ågatan. Mot Storgatan upptogs det av Tranås Pappershandel som grundades av Karl Stille år 1903. Fotohandeln överläts senare till Lydia Johansson och efter henne blev Herbert Sätermo fastigheter ägare. År 1962 revs de båda byggnaderna och 1964 stod den nya byggnaden färdig.

Eije Fasth

Det var då ...

17 Tranås Lucia

På bilden ser vi som Tranås lucia; 16 åriga Barbro Nilsson tillsammans med tärnorna Karin Landgren och Kerstin Rosander, övriga tärnor i efterföljande bil, har jag inte namnen på. Kortegen började vid Axel Fundins bilafär som också ställt de fina öppna Amerikanerna till förfogande vid ceremonin. Bilarna rattades av tomteklädda förare. Kvällen den 10 december 1955 var så kall att ingen musikkår kunde spela under färden till stadshuset men där väntade tre trumpetare från Fräls-

ningsarméns musikkår som gav en fanfar efter det att stadsfullmäktiges ordförande Gosta Sterne förrättat kröningen på stadstrappan.

Festligheterna fortsatte i matsalen där lucia med tärnor sjöng de traditionsenliga julsångerna för matgästerna. Senare gav Frälsningsarméns musiker en konsert i stadshuset. För arrangemanget stod Lions Club och Tranås Frälsningsarmé.

Eije Fasth

Det var då ...

Tranåsbaden

Grundaren till Tranåsbaden var Axel Hamilton. Han var officer på Malmslätt delar av året men huvuddelen var han sjukgymnast på Tranås Kuranstalt.

Tomten i Norraby köptes 1912 och 1918 byggdes bostadshuset som ses till höger på bilden. År 1930 blev kurhotellet "Hamiltons Tranåsbaden" färdigt (huset till vänster) som drevs i egen regi. I hotelldelen, som byggdes åt söder, fanns 47 rum med badavdelning i källaren och åt norr byggdes köksavdelningen. Till vänster ses Lillstugan som flyttades från Blåvik 1920, och längst till vänster handelsträdgården som gjorde att man var självförsörjande på grönsaker och frukt.

Eije Fasth

Det var då ...

Cloettaflickorna

Cloettaflickorna dekorerar en sportig bil, troligtvis en av deltagarna i KAKs defilerings genom Tranås, vid deras årsmöte som hölls i utställningsrestaurangen vid Tranåsutställningen 1930.

På utställningsområdet kunde man se en vacker byggnad fylld med läckerheter, det var chokladfabriken Cloettas paviljong. Men det var nog de många pigga Cloettaflickorna som drog den största uppmärksamheten till sig, när de gick i utställningsområdet i sina blårutiga dräkter och vita starkta hattar och delade ut smakprover med slagorden "Tag det rätta tag Cloetta".

Det var ett 15-tal Tranås flickor som hade det åtråvärda uppdraget, flickorna blev livligt fotograferade i alla möjliga sammanhang. Flera av flickorna dansade i Gillets folkdanslag och var även med i baletten i Tranåsrevyn som gick under den sista veckan av Tranåsutställningen 1930.

Känner ni igen dem, har ni namn, hör av er till Annonssbladet.

Eije Fasth

Det var då ...

Nyårsafton 1918-19

På nyårsaftonen 1918 inträdde Tranås i städernas krets. Lilla torget, som var smyckat med flaggor och girlander, var platsen för den stora tilldragelsen. Det vackra vintervädret bidrog till att höja stämningen, det var nästan vindstilla och kylan var måttlig. Samhället hade också klätt sig i festskrud. Dubbla rader flaggstänger hade rests längs hela Storgatan ner mot hamnen samt på Åsvallehults och Ångarydsområdena. kl. 9 på morgonen hissades flaggorna och vimplar överallt i den blivande staden. På flera enskilda byggnader hade iordningställts vackra dekorationer och vid Badhotellet var en åreport uppförd.

Källa: Ella Kägen "Från Tranåsbygdens åren 1780-1930" tryckt 1973.

Lilla Torget i Tranås på nyårsafton 1918. Mitt på bilden ses det blivande stadshuset med talarstol och sängtribun.

Nyårsaftonen blev en stor högtidsdag för Tranås. Bankerna stängde klockan 12 och på fabrikena vilade arbetet. Man såg hela dagen Tranåsborna flanera på gatorna. Allt efter som dagen led tätade skarorna, från kringliggande socknar anlände gäster som ville övervara festligheten. Slädar i hundratal färdades under bjällerklang genom gatorna.

Med tågen anlände många resanden och trängseln vid stationsområdet var stor. Hur mycket folk, som på kvällen var i rörelse, är svårt att uppskatta. Säkert är att aldrig tidigare så många människor varit samlade i Tranås. (Vid denna tid bodde det ca 5 600 personer i Tranås).

Eije Fasth

Lilla torget vid midnatt, då festligheterna nådde sin höjdpunkt. På stadshuset fanns en transparang med texten Tranås stad 1919.

Det var då ...

AM's bil

AM:s bil har utvecklats från AM Carlssons Järnhandel som bildades 1886. Mycket tidigt började man sälja velocipeder (cyklar) och lantbruksmaskiner, vilka behövde service och reparationsmöjligheter som utfördes i egen verkstad på Strömsholmen. På 1920-talet tog man upp en agentur för Chevrolet och valde att döpa den delen av företaget för AM:s Bil AB. Företaget började

då med reparationsverkstad för cyklar och automobiler i lokaler som ses på bilden. Andra världskriget kom och afärerna stagnerade. Så kom freden 1945, Volvo behövde återförsäljare och AM:s Bil AB fick en av agenturerna. Personbilförsäljningen tog fart tack vare PV:n, som var en populär och robust bil. Anläggningen blev otidsenlig och under Stig Carlssons chefskap revs hela kvarte-

ret och en ny modern anläggning byggdes upp med försäljningslokaler, verkstad, kontor, reservdelslager, tvätt och smörjhall med bensinförsäljning. Hela anläggningen blev klar i augusti 1962. Numera heter företaget Skobes Bil i Traneås AB men drivs fortfarande av anor från Anders Magnus Carlsson.

Eije Fasth

Det var då ...

Storgatan får gatsten

Storgatan 39, Sandbergs pappershandel, det är 1928-1929 och arbetet är i full gång med att belägga Storgatan med gatsten från Sveaparken till Mjölbyvägen.

1930 hölls Tranåsutställningen med utställningsområde i Ekmarkspark. Anledningen var att fira Tranås Industri och Hantverksföreningens 25-års jubileum men även stadens industriella utveckling. Då skulle givetvis Storgatan snyggas till, en liten backe vid söder jämnades ut och hela Storgatan be-

lades med gatsten. 170 Lindar planterades efter Storgatan och ersatte många gamla träd. Förgårdar och trottoarer jämnades till. Idén med lindarna var Erik Johanson (Jonas) som tidigare varit i Paris och sett den vackra allén på Champs-Élysées.

Lindarna planterades i en rätt linje från de tidigare planterade träden utanför Johansons varuhus.

Eije Fasth

Det var då ...

Cloettaflickorna

Cloettaflickorna dekorerar en sportig bil, troligtvis en av deltagarna i KAK:s defilerings genom Tranås, vid deras årsmöte som hölls i utställningsrestaurangen vid Tranåsutställningen 1930.

På utställningsområdet kunde man se en vacker byggnad fylld med läckerheter, det var chokladfabriken Cloettas paviljong. Men det var nog de många pigga Cloettaflickorna som drog den största uppmärksamheten till sig, när de gick i utställningsområdet i sina blårutiga dräkter och vita stärkta hattar och delade ut smakprover med slagorden "Tag det rätta tag Cloetta".

Det var ett 15-tal Tranåsflickor som hade det ätråvärda uppdraget, flickorna blev livligt fotograferade i alla möjliga sammanhang. Flera av flickorna dansade i Gillets folkdanslag och var även med i baletten i Tranåsrevyn som gick under den sista veckan av Tranåsutställningen 1930.

Känner ni igen dem, har ni namn, hör av er till Annonssbladet.

Eije Fasth

Det var då ....

Kv. vekten – Kagens

Bilden är från 1928 och främst ser man Möbelindustrikompaniet som 1925 drabbades av en förödande eldsvåda. En ny fabriksanläggning byggdes upp på den gamla grunden och redan 1926 kunde den nya fabriken tas i bruk. Den hade rest sig ur den gamla fabriken ruiner och ännu låg det ekonomi i att ta vara på tegel och oskadade byggnadsdetaljer. Företaget drevs då av K.G. Anderson, som på en stämma lär ha sagt, att han skulle med nöje på alderdomen dra sig tillbaka, ty det var ingen lätt uppgift att i dagens läge leda en industri.

1938 gick han bort 81-år gammal, efter sin faders död övertog Elis Kågen företaget. På andra sidan Mjölbyvägen ser man det området kv. Vekten där de sista byggnaderna nu rivs för en utbyggnad av värmeverket. Längs upp till vänster ses Rosins bostadshus och verkstad som byggdes 1917. I snipen mellan järnvägen och Mjölbyvägen ses banvaktarstugan som låg vid järnvägsövergången vid Pluttabo.

Eije Fasth

Det var då ...

25 Slakthuset 1937

År 1933 var ortens bönder kallade till ett möte på Centrumbiografen. Då genomlevde man i Sverige den svåraste depressionen någonsin. Den drabbade hela näringslivet och inte minst jordbruket. ÖAF förberedde sin verksamhet i Tranåsbygden, bönderna var förväntansfulla och något nytt måste till. En medlemsteckning rönste stort intresse och Säby distrikt av Östergötlands andelsslakteri - ÖAF - bildades. Ett slakterhus byggdes i Tranås, som man kan se på bilden, och därmed hade ÖAF sex slakterhus till sitt förhållande. Den bästa perioden för Tranås-området var åren från 1945 till in på 60-talet.

ÖAF hade ett allsidigt åtagande, det var inte bara slakt utan också handel med livdjur. Livdjursauktioner anordnades bl.a. i Tranås och man förmedlade även smågrisar. Under ett tiotal år hade ÖAF även ett omfattande nät av butiker i städer och samhällen, inget av allt detta finns kvar. Rationaliseringen griper omkring sig, jordbruk läggs ner, antal medlemmar blir färre och i slutet på 1960-talet läggs slakterhuset i Tranås ner. Det är bara byggnaderna som står kvar och minner om en svunnen epok.

Utdrag från Ruben Gustavssons häfte "SÅ VAR DET DÅ" från 1976

Eije Fastb

Det var då ...

Tranås Bryggeri

Det var fabrikör CG Bergström som under 1870-talets början startade bryggeriet, som då låg alldeles intill Svartån mitt i Falkgatan's fond. Detta bryggeri revs år 1898 och samtidigt uppfördes en ny fabriksbyggnad norr om Falkgatan, som ses på bilden. Försäljning av bryggeriets varor till allmänheten skedde från en källarlokal i en fastighet på Storgatan 38. Bryggeriets ägdes senare av släkten Brandel och från 1960 av Pripps. 1974, alltså 100 år efter starten, lades verksamheten ned, byggnaden revs och Bergets

servicehem byggdes och invigdes 1980 på denna tomt.

På bilden av bryggeriet, från mitten av 1930-talet, kan man se den ramp som användes för att under vintern ta upp isblock från Svartån. Isen varvades i en isdös som isolerades rikligt med sågspån. Isen sparades på så sätt till sommaren för att säljas till butiker och kylskåp som specialbyggs för att kylas med is.

Eije Fasth

Det var då ...

Korkfabriken

Till vänster Storgatan 10 med biografen Kronan, (byggt 1915) sedermera Röda Kvarn. Biografen Röda Kvarn låg vägg i vägg med Filadelfiakyrkan på Storgatan 10 och granne med konkurrentbion Centrum i Folkets Hus. Här såg man filmer långt innan TV, med alla kanaler, fanns. Det var biograferna Röda Kvarn och Centrum som gällde, och senare den modernare Royal, för övrigt den enda som finns kvar.

Det stora vita huset är "Wänex-huset", fastigheten byggdes 1916, från 1917 - 23 hade M.Graa-Hagelbäck & CO sin pälsfabrik här. En tid därefter använde Fritz Lundberg lokalerna som annex till sitt skinnberederi, som låg tvärs över gatan. Erik Carlander tillverkade skinnmöbler här en längre tid innan han flyttade rörelsen till Västra Järnvägsgatan 13. Direktör Wängmark kom till fastigheten 1938 och startade sin konfektionsfabrik "Wänex",

som fanns kvar fram till 1963. Byggnaden revs sedan ganska snart.

I den högra byggnaden, Storgatan 8, fanns på 20-talet Tranås korkfabrik, som tillverkade korkar åt bryggeriet, verksamheten flyttades bryggeriets tomt på Falkgatan. Tillverkningen upphörde när flaskorna började tillslutas med kapsyler. Här finns nu Folkets Hus.

Eije Fasth

Det var då ...
Bois Fotboll

1952 blev ett lyckligt år för Tranås Bois fotboll då A-laget efter fyra års försök äntligen lyckades kvala upp till nationelle seriesystemets div. IV genom seger mot Västerviks IFK med 3-2 borta och 5-2 hemma. Hemmaplan var då Ångaryds IP, fotbollsplanen lög mot Idrottsgatan - Hagadalsgatan

Eije Fasth

BOIS serievinnande lag Smålandserien div. I 1952. Från vänster: Sören "Sylan" Svensson, Gunnar "Cles" Claesson, Rolf Selinder, Lennart "Tjälan" Andersson, Rune "Bing-Bång" Carlsson, Arne "Boching" Andersson, Jan Rylander, Arne "Lill-Kim" Karlsson och lagl. Nils "Greven" Johansson. På knä: Olle "Snärten" Andersson, Bengt "Kalla-Bengt" Karlsson och Hans "Brevis" Johansson.

Det var då ...

Tranås AIF:s fotbollslag 1958

En pinne från serieseger 1958

Tranås AIF fotograferade efter matchen mot IF Hallby, som Taif vann med 4-0. Laget var endast en poäng från att vinna div. III 1958

Eije Fasth

Bakre raden: Lagl. Jörgen Jörgensson, Karl-Erik Schildt, Bo "Rappa" Bergfeldt, Åke "Krosa" Lager, Bengt Johansson och Åke "Klingan" Klingström. Främre raden: Lars-Åke "Kitten" Andersson, Gunnar Engmark, Bertil Carlsson, Hans Sanfridsson, Lars Stenkvist och Åke Aronsson.

Det var då ...

Tranås Mejeri

Tranåsortens mejeriförening bildades den 12/4 1912 och Ernst Göransson i Falla, 25 år, utsågs till ordförande. Ett lämpligt markområde inköptes och byggmästare F.O. Larsson uppförde på Storgatan 4 en mejeribyggnad som stod klar den 2/1 1913. (byggnaden till vänster på bilden) Premiärdagen den 2/1 uppgick invägningen till 5400 kg mjölk från 84 leverantörer och leverantörssiffran hade vid årets slut stigit till 113. År 1923 avgick Göransson som ordförande, för rikstadsmanuppdrag. Mejeriet byggdes ut, mot norr, i mitten av 1930-talet och 1950 renoverades det då flaskmjölken gjorde sitt intåg. Bilden ovan

är från tidigt 1950-tal. Flera mejerier anslöts till Tranås och årsinvägningen ökade fram till 1963, då toppen nåddes med 12,3 miljoner liter från något över 700 leverantörer. På hörnet ut mot Floragatan hade man en egen butik som bl.a. sålde de egenproducerade mejeriprodukterna. Rationaliseringsraseri utbröt i början på 1970-talet, nära nog allt vad mejerier hette rensades bort så även Tranås mejeri och ett ungefär 25 personer blev utan arbete.

Eije Fasth

OBS. Årtalet då bilden togs skall vara början av 1960-talet

Det var då ...

Centralhotellet

Centralhotellet som uppfördes omkring 1894 (Storgatan 53, Hotell Åberg), byggdes av Johan Alfred Lindholm och med sina tre fönsterrader och deras jalousier fick byggnaden en kontinental prägel. Ett vansinnesbygge enligt allmänheten, och höghusen var synnerligen få. Men Lindholm lyckades och byggde så småningom ut mot söder.

På bilden ser man Lennart Bernadotte utanför Centralhotellet, han föddes som prins av Sverige i maj 1909, son till prins Wilhelm, som var ande

Greve Lennart Bernadotte med hustrun Karin Nissvandt, utanför Centralhotellet i Tranås.

son till Gustav V, och Maria Pavlovna av Ryssland. Han bar som prins titeln hertig av Småland. Den 11 mars 1932 gifte sig prins Lennart med Karin Nissvandt (med på bilden) i London och förlorade därmed prinstiteln och arvsrätten till den svenska tronen. År 1951 tilldelades han titeln greve av sin fars syssling storhertiginnan Charlotte av Luxemburg.

1932 ärvde Lennart och hans far slottet Mainau, på en ö i Bodensjön i södra Tyskland, av sin

farmor Victoria av Baden, Sveriges drottning. Lennart Bernadotte med familjen bosatte sig där 1952. Fram till sin död, 2004, ägde och förvaldade Lennart slottet Mainau.

Äktenskapet med Karin Nissvandt upplöstes i december 1971. Den 29 april 1972 gifte greven om sig med Sonja Haunz, född 1944, dotter till trädgårdsmästaren på Mainau. Hustrun Sonja var länge verkställande direktör för anläggningen.

Eije Fasth

Det var då ...

Hätte udde från tidigt 1950-tal med badgäster och sommarrestaurangen till vänster.

Hätte udde

Från början var viken vid Hätte udde ankringsplats för Tranås traktens segelbåtar, men i och med att Tranås växte och sandstranden blev en omtyckt badplats flyttade seglarna till sin nybyggda sommarrestaurang Seglarvik sommaren 1931.

1941 inköptes Hätte av Tranås stad för 66 000 kronor (1 320 000). Sommarserve-

ringen på Hätte byggdes 1922 av makarna David och Edith Lind och förestods senare i många år av Ingeborg Thell. Många kommer väl ihåg Hätte Bengtsson som var en av de sista.

Eije Fasth

Sommen

Om man år 1850 färdades från Hester gästgivaregård, (fem kilometer norr om Sommen) till Sätthälla gästgivaregård (Säby kyrkby) färdades man förbi sjön Sommens nordvästligaste fjärd. Här fanns endast skog och ödslighet. Man hade kommit in i Holaveden och dess rykte var inte det bästa. Längre hade rövare och stigmän haft sitt tillhåll här och det var inte utan anledning som man kallade ett trångt pass några kilometer söder ut för "Helvetets portar".

Vid resan förbi fjärden passerar man förts trumslagarbostället Grytbäcken här fanns också torpet Sandstugan och backstugan Lugnet.

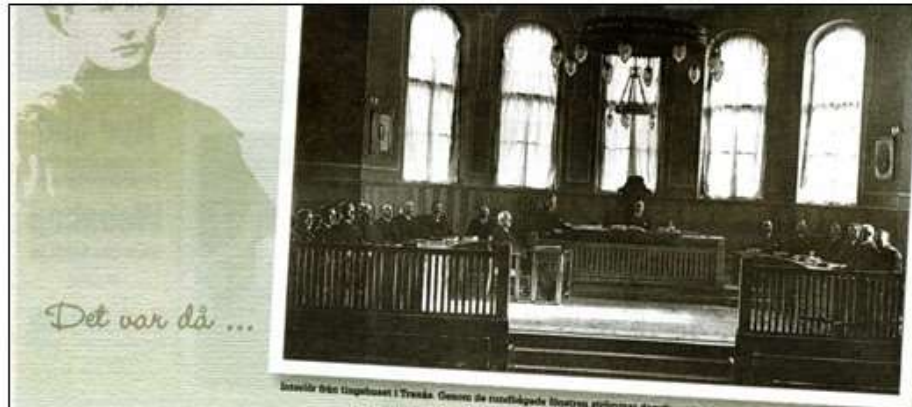
Därefter kommer man till gården Räckebrom, här fanns ett torp, Borgen, och en kalkugn som låg på Mossebovägen där senare Sommens mössfabrik kom att ligga.

Kalkugnen drevs av gårdens folk och här fanns 9 invånare på Räckebroms ägor.

Stallberga hade inte mindre än ett knekt-torp, två vanliga torp, Stallbergastugan och Sjöstugan och tre backstugor, nämligen Göransberg, Brink och Tiggarekärret.

Tillsammans bodde på gården 32 personer. Här rådde alltså en lugn och lantlig tillvaro ingen kunde väl tro att inom en mansålder skulle här finnas ett väl fungerande stationssamhälle med Sommens förnämsta hamn. År 1874 blev järnvägen färdig och samtidigt sattes ångbåtstrafiken på Sommen igång oanade krafter. Sommen med sin utmärkta hamn och lastningsplats, båt - järnväg, blev ett trävaruörelsens centrum för den kringliggande bygden som för Ydre.

Eije Fasth

Intervju från Tingshuset i Tranås. Genom de rundbågade listorna strömmar dagljuset in i den klockande tingsalen.

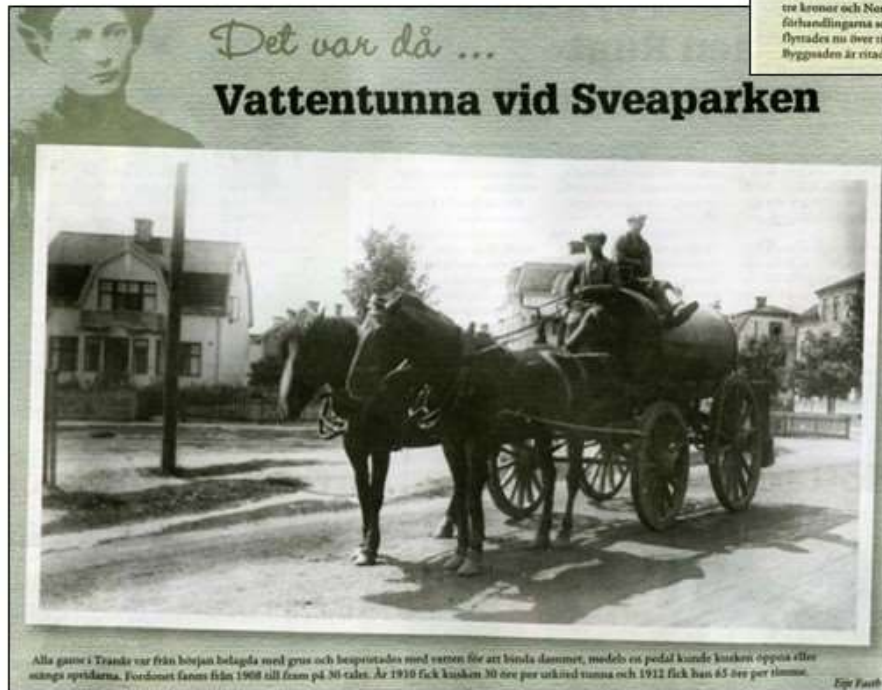
Tingssalen Tranås Tingshus

Tingshuset på Tingvägen invigdes den 14 januari 1910 av landshövding Fredrik Pettersson. Fälgstämman var dekorerad av flaggor, och på bevon över Svartån hade det restes en äroport med riksvaporet tre kronor och Norra Vadsbo hestskeppet. Tingsförhandlingarna som tidigare höllits i Hollaryst flyttades nu över till Tranås nyuppförda tingshus. Byggnaden är ritad av arkitekten L. Kellman och

uppförd av byggnadsarkitekt F. O. Larsson i Tranås. Den dekorativa sockeln av stöd Tranåsgranit uppfördes av grundläggare Alf Gustavsson i Tranås. Sjöska tingsalen (som ses på bilden) var hög och rymlig. Dagljuset strömmade in genom de rundbågade fönstren i den klockande utbyggnaden. Tingsalen var delad i tre, genom förhöjningar från varandra, skilda avdelningar. Den hertze av-

delningen var avsedd för tingsmenigheten, de båda övriga för åklagaren, parterna samt nämnden, lagmannen och hans notarier. Det sista tinget i Tranås hölls hösten 1990 då verksamheten flyttades till Elkjö. Tingshuset skildes till kommunen, som renoverades och byggdes om till musikskola.

Eija Faab

Det var då ...

Vattentunna vid Sveaparken

Alla gator i Tranås var från början belagda med grus och besprutades med vatten för att binda dammet, medels en pedal kunde kuskarna öppna eller stänga spridarna. Fordonet fanns från 1908 till fram på 30-talet. År 1910 fick kuskarna 30 öre per utslädd tunna och 1912 fick den 45 öre per timme.

Eija Faab

1911-13
Det var då ...

Slakthusbron, vy mot Junkaremålen

Till höger ses slakthuset med slakthusbron, bron revs och ersattes med nuvarande Stads-
husbron som blev färdig 1947. Slakthuset som fanns med från början av 900-talet revs i
början av 1950-talet, här byggdes stadshuset som blev färdigt och invigt 1953. Till höger
ses delar av Scheutz garveri, här finns nu ICA - Kvantum. Längs med Svartån mot Junka-
remålen ses hur sankt det var där Stadshusparken nu finns. Det vita i bildens mitt är
hopptornet vid kallbadhuset som byggdes 1925 och revs 1955, badet stängdes på grund av
dålig vattenkvalitet. Till vänster om hopptornet syns torpet Dämsängen, som byggdes
under 1880-talet. Och ytterligare till vänster ser du hoppbacken som invigdes 1926, här
framför backen ligger nu Junkaremålsskolan. *Eije Fasth*

1

2

3

Det var då ...

**Lilla Torget
runt 1945**

4

1 1891 köper Jonas Johanson det Asprothska huset och etablerar sin affär där. Och 1893 bygger Jonas Johansson sitt varuhus på Storgatan 29, (byggnaden till vänster) J. Johanson AB, kläder och mattor, som omsider övertogs av bröderna Erik Johanson och Arvid Jonas. 1944 påbörjades ombyggnaden av det gamla fina huset då fasaden fick det utseende

2 I huset mot Ågatan hade biblioteket sina lokaler mellan 1931-1945 och under 1940-talet fanns också kristidsnämnden här. Naturligtvis inrymde fastigheten även bostäder, här bodde bland annat familjen Otto Hyland. Samtliga fastigheten på den norra sidan av torget revs 1952-53 och här finns nu "Statt" sedan 1955. Ågatan 22 byggdes 1926 av slaktare Axel Johansson som i lokaler till vänster hade kött och charkuteriaffär som senare övertogs av ÖAF. Där fanns också Artur Levins Speceriaffär till höger, till båda butikerna gick man in i från den vackra valvförsedda entrén mot Ågatan - Vattengatan. Huset revs 1986 för "TCA Kvantum", 1974 fanns Svenska alliansmissionen och Sven Hedströms begravningsbyrå i lokalerna på markplanet. I källarvåningen hade Tage Thalén vapen och sportaffär sedan hans affär vid Storgatan brann i mars 1953.

3 Huset med gaveln mot Lilla torget var Adolfs-sons affär, här har varit skoaffär, systembolag och cykelverkstad. Nere vid ån fanns Adolfs-sons tvättstuga och badhus. De båda husen mot Ågatan revs i slutet av 1950-talet och här byggdes City huset som blev invigningsklart 1961. På torget fanns ett "Lysetorn" som revs 1918 då torget snyggades upp inför stadsinvigningen årsskiftet 1918-19. Lysetornet som stod mitt på torget inrymde en

4 Axel Andersson kom från Asby till Sommens samhälle 1880 och startade där en charkuterierörelse. 1881 flyttade han över verksamheten till Tranås och köpte änkeprostinnan Melins fastighet på Storgatan och byggde etappvis upp fastigheten som syns till vänster på bilden. Han hade sin butik "Kött och Fläskhandel" i källarplanet. Fastighet Storgatan 20 är delvis uppfört av virke från Traneryds herrgård, som totalförstördes av den våldsamma cyklonen 1882. Hans planer var att bygga huset alldeles intill gatan utan förgård. Handlanden C.A. Andersson och kapten O. Bennich uppvaktade läns-

styrelsen som ålade Axel Andersson att bygga huset i rät linje med övriga hus vid gatan. Fastigheten byggdes sedan i flera etapper där Tranås järn- & bosättning senare skulle ha sin affärslokal mot Storgatan. Storgatan 23, Rickard Carlssons hus, (huset bakom skylten) byggdes 1924 och revs 1963.

Huset revs i gott skick och i all hast för kommande nybyggnation sades det. Huset som var byggt 1924 revs 1963 men det skulle dröja hela nitton år innan nybyggnationen kom igång (1981). Den 17 september 1915 kunde det nya sparbanks-huset, Storgatan 25 invigas, där även Östgötabanken

Nästa lilla vita hus och skorsten är Scheutz garveri som låg vid Vattengatan, som gick från Slakthusbron, förbi lilla torget över Storgatan till Nygatan.

Till höger på bilden står byggnaden som blev Tranås stadshus 1919. Byggnaden var en av stadens äldsta fastigheter torde ha byggts på 1850-talet i en våning. Det var bleckslagare S.M. Moberg som lät bygga huset. Garvare Magnus Johansson köpte i början av 1870 huset och lät 1885 bygga på en våning och hyrde ut den nedre till den då nystartade Tranås Folkbank som 1901 flyttade till den egna nybyggda fastigheten på Storgatan 45. Vid sekelskiftet hade Alma Klingspor modeaffär i huset ihop med system Ebba som var sömmerska. Affären hete sedan "Ebba Liljekvists Modeaffär" som senare flyttar till Storgatan 41. Ebba gifte sig med Algot Hjelmqvist och får sonen Stig Hjelmqvist som startar

elektrisk central, från dess topp gick det ut elledning- ar till kringliggande fastigheter. I bottenplanet fanns en väg där man kontrollvägde böndernas produkter. I huset med gaveln mot torget startades 1896 en filial till Vetlanda Ullspinneri, med J. W. Wiktorin som föreståndare, som år 1910 själv övertog butiken och drev den i egen regi. Sedan 1941 har systersonen Zackrisson haft huvudansvaret för firman som nu hette "Garn och Manufaktur". Ull, kamgarn, stickylle och

garner har varit en väsentlig del i varusortimentet och i gamla tider lämnade bygdens lantbrukare ull i utbyte mot garner. Affären upphörde 1972. Därefter flyttade reparations-tjänst in i lokalerna och var kvar tills huset revs 1986.

Till höger slaktare Anderssons fastighet som etappvis har byggts upp från år 1882. Mot torget syns den överbyggda uteserveringen till "Konditori Siesta".

fick större och bättre lokaler än tidigare, man hade sedan 1904 funnits i Axel Anderssons fastighet vid Lilla torget

I bottenvåningen hade Fritiof Nilsson Piraten sin advokatbyrå 1921-31. I huset fanns till långt in på 1950-talet Lindgrens Blomsterhandel. Nästa hus som delvis syns är urmakare Malmqvists hus, Storgatan 23 som låg i korsningen Storgatan - Bankgatan och hette från början Löfstad, senare Storgatan 27. År 1905 påbyggdes huset och fick det utseende som det har på bilden. Huset revs 1962 för Sparbankens nybygge.

affär mot Storgatan. År 1953 uppstod en brand i affärslokalen varefter huset revs. I det vidbyggda huset till höger fanns det från början resanderum med matsal och här har Hvita Bandet haft lokal. I dörren mitt på huset med en halvtrappa ned fanns slaktare Axel Johansson fram till 1926 då han byggde en ny större fastighet på Ågatan 22.

företaget Stiga. 1895 köptes huset av fabriksör Scheutz som 1910 sålde det till Tranås köping. Då fanns en matservering på 1:a våningen som flyttades en trappa upp samtidigt som köpingens myndigheter flyttade in på bottenvåningen. Huset var Tranås första Stadshus 1919-1952. I första våningen satt stadskamrer Jonsson, i ett annat rum fanns stadskassörskan Anna Fröst. Dit gick man för att betala räkningar, som t.ex. el och vattenräkningar eller kommunalskatt, till staden. Det annonserades i tidningen när det var dags för uppbörd och dom sist dagarna var det lång kö ut på gatan. Nu fanns inte postgrot eller Internetbank. Kassörskan hade samma ställning som apotekaren, man fick stå med mössan i hand och bocka för att få betala.

Till höger slaktare Anderssons fastighet som etappvis har byggts upp från år 1882. Mot torget syns den överbyggda uteserveringen till "Konditori Siesta".

fick större och bättre lokaler än tidigare, man hade sedan 1904 funnits i Axel Anderssons fastighet vid Lilla torget

I bottenvåningen hade Fritiof Nilsson Piraten sin advokatbyrå 1921-31. I huset fanns till långt in på 1950-talet Lindgrens Blomsterhandel. Nästa hus som delvis syns är urmakare Malmqvists hus, Storgatan 23 som låg i korsningen Storgatan - Bankgatan och hette från början Löfstad, senare Storgatan 27. År 1905 påbyggdes huset och fick det utseende som det har på bilden. Huset revs 1962 för Sparbankens nybygge.

Eije Fath

Det var då ...

Vriggebo såg och kvarn 1962.

En olycka vid Vriggebo kvarn

Johan Almqvist var gårdssmed och mjölnare. Han var först mjölnare i Skåmma kvarn till 1844 då familjen flyttar till Vriggebo kvarn, som då tillhörde Åsvallehults ägor, där Johan var både mjölnare och smed. I Vriggebo råkar Johan under sin tid som mjölnare ut för en svår olyckshändelse. Olyckan tilldrog sig under vintern 1856-1857 då Johan skulle skrapa bort is från kvarnhjulet. Hans dräng, som inte visste vad husbonden höll på med, startade kvarnen när Johan var i kvarnhjulet

och där fastnade han. Efter en stund började drängen leta efter husbonden, han stängde av kvarnen och fann Johan, svårt sargad, hängande i kvarnhjulet. Johan levde, men blev efter denna händelse inte vid sina sinnens fulla bruk. Vid juletid 1857 försvann han från hemmet och trots ett intensivt sökande hittade man honom inte. Familjen anlätade efter ett tag en spågumma. Man hade på den tiden en stor tillit på spågumma som i sin kaffesump kunde se till exempel var försvunna

personer kunde finnas. Hon sa att hon såg en tät dimma, eller en skorsten som det rök ur, men hon kunde inte säga var den fanns. När man sedan den 16 januari 1858 hittade honom ihjälfrusen i linbastun på Tranås säteri tolkade man spågummans ord så att den täta dimman hade symboliserat ångorna i bastun.

Eije Fasth

Det var då ...

Uddesbo Nurrgård
Norrgränd ca 1923

Uddesbostugan 1923

Personerna på trappan till Uddesbo Nurrgård är från höger, Emma Welin gift med Johan Welin ägare av gården (1918-1935). Tillsammans hade de fem barn, tre söner och två döttrar. Emma Welin dog 1933 och Johan sålde gården 1935 och flyttade till Galsås Västergård. Familjen Welin var de sista som bodde i Uddesbostugan. Stugan stod därefter öde i 13 år, till 1950 då den skänktes till Holavädens hembyggsförening och flyttades till Ekbergsparken i Tranås. I mitten sitter en av döttrarna, Margareta Welin, gift

1923 med Werner Widerström, som kom till Uddesbo Nurrgård samma år som arrendator. Margareta och Werner emigrerade till USA 1926. Deras dotter Margareta, född 1928 i Rockford Illinois USA (gift Mohr), har skänkt huset till Holavädens Hembyggsförening. Till vänster sitter Ella Andersson Sjörén, som var kusin med Margareta Welin Widerström och familje på trappan sitter hennes bröder Herbert Andersson Säterna, som i vuxen ålder blev ägare till Tranås Pepperhandel.

Uddesbostugan i Hembyggs-
gården, Tranås 2013

Det var då ...

Rättelse från förra veckan

Stigas vagga Nygatan 14.

Stigas Vagga

I mars år 1934 startar 23-årige Stig Hjelmquist firma Fabriksprodukter, grunden till det som så småningom blev Stiga AB. Samma månad ger firman ut sin första prislista och sortimentet består av bakelitprodukter, ett material som först ett par decennier senare blir bekant som plast. Som synes är Stig Hjelmquist före sin tid redan i starten. Hans affärsidé var "Produkter med nyhetsvärde, god formgivning och bra kvalitet, samt en reklam som är bättre än konkurrenternas". Ett oslagbart koncept, som kom att gälla under Stig Hjelmquist hela affärsliv. (Texten från Stiga boken, 2003). I fastigheten har funnits Oséns Skrädderi, Tranås Tidnings första arbetslokal och i slutet av 1930-talet hade Hantverksföreningen kurser i lokaler på andra våningen. En trappa upp fanns Tranås första telegraf-telefonstation och fastigheten ägdes av Algot Hjelmqvist mest känd som stadens brandchef och fader till Stig Hjelmquist. *Eije Fastb*

Det var då...

Maskin- och tvätt- demonstration 1949

Tisdagen den 26 april 1949 var denna bild med följande text med i Tranås Tidning:

*Konsulent Wessberg demonstrerar
maskintvättning i Wascator Junior*

Wascator Tvättmaskinen som gör allt i ett svep

Blötlägger, kokar, tvättar, sköljer, centrifugerar.

Tvätt demonstrationerna med Wascator blev så livligt uppskattade att vi beslutat anordna ytterligare demonstration onsdag kväll kl 19.00 för de husmödrar och övriga intresserade som ej hade tillfälle komma i fredags.

Herr Jansson demonstrerar då tvättning i Wascator Junior i vår utställningslokal. Ingång från Storgatan.

Hjärtligt välkomna!

AMS
A.M. CARLSSON & CO
MED **AMS** BÄSTA
Järn BLICK FÖR DET Sport

Eije Fasth

Uddesbostugan 1923

Personerna på trappan till Uddesbo Norrgård är från höger, Emma Welin gift med Johan Welin ägare av gården (1918-1935). Tillsammans hade de fem barn, tre söner och två döttrar. Emma Welin dog 1933 och Johan sålde gården 1935 och flyttade till Galérs Västergård. Familjen Welin var de sista som bodde i Uddesbostugan. Stugan stod därefter öde i 15 år, till 1950 då den skänktes till Holavdens hembygdsförening och flyttades till Ekbergsparken i Tranås.

I mitten sitter en av döttrarna, Margareta Welin, gift

1925 med Werner Widerström, som kom till Uddesbo Norrgård samma år som arrendator. Margareta och Werner emigrerade till USA 1926. Deras dotter Margareta, född 1926 i Rockford Illinois USA (gift Mohr), har skänkt fotot till Holavdens Hembygdsförening. Till vänster sitter Ella Andersson Spotsrön, som var kusin med Margareta Welin Widerström och framför på trappsteget sitter hennes bröder Herbert Andersson Sätterso, som i vuxen ålder blev ägare till Tranås Pappershandel.

Det var då ...

Politiska hörnet

Till vänster Storgatan 10 med biografen Kronan, i lokalen till vänster fanns Apoteket från 1899 fram till 1912 då huset till höger byggdes och Apoteket flyttades dit. Här var det inrymt till 1948 då det fick bättre lokaler i den nyuppförda fastigheten

på Falkgatan 9. När bilden togs fanns Levins Musik och Pappershandel här liksom Tranås Tidning och Edvin Axters affär. Namnet "Politiska hörnet", har det fått av att här sattes löpsedlar upp redan under första världskriget. Platsen låg centralt

med apotek och hotell i kvarteret och järnvägsstation, tennishall och bryggeri alldeles i närheten, alltid en perfekt plats för att samlas och diskutera det politiska läget.

Eije Fasth

Det var då...

AM:s Järnaffär

Anders Magnus Carlsson föddes i Byarum 1849 och arbetade där som gårdssmed när han gifte sig 1875 och paret bestämde sig för att flytta till Tranås. Grundstenen till det företag som senare kom att bära namnet Strömsholmens Mekaniska Verkstad, lades av liasmeden och smidesmästaren Anders Magnus Carlsson. A.M. Carlsson var nog mer intresserad av affärsyrket än av smidesverksamheten. Redan under sin första Tranåstid hjälpte han till hos platsens järnhandlare. I samband med en konkurs övertog han tillsammans med gar-

Änkefru Gyllenhammars fastighet på nuv. Storgatan 32 rivs efter det att AM:s Järnaffär blev färdig 1902

verifabrikör Magnus Johansson firman Hagelin & Co, som ändrades i handelsregistret till A.M. Carlsson & Co. Den första lokalen visade sig snart otillräcklig och man byggde därför egen fastighet.

I september 1902 kunde man flytta in i de nya lokalerna, som då ansågs stå på höjden av modernitet, men som sedan dess genomgått genomgripliga förändringar.

Eije Fasth

Det var då ...

Huset Tångarp vid Hästskedegatan

Huset Tångarp, låg vid Hästskedegatan väster om järnvägen, huset revs 1934. Tångarp omtalas på 1830-talet då snickaren Linder bodde där med en gesäll. På 1860-talet bodde änkan Linder kvar och här bodde även husägaren Skenberg. Efter Hästskedegatan kallades huset för "Skeket". Sista boende var fru Fogelkvist hon kallades efter huset för "Skeka" och försörjde sig på att koka karameller, som hon sålde på torget och marknader. Hästskedegatan gick från början från Storgatan över järnvägen till Ångarydsgatan. Bommarna över järnvägen stängdes 1926 i samband med att den nuvarande viadukten mot Ångaryd byggdes.

Eije Fastb

Det var då ...

Butiksinnehavarnas familjer ses framför respektive butiker

Malmqvist Ur och Guldsmedsaffär i det nyligen påbyggda huset på nuvarande Storgatan 27. Längst till vänster Malmqvist UR och Optiska affär. I mitten Guldsmedsbutiken och till höger Ruben Lindquist garnaffär som flyttade in efter Jonas 1891 och fanns där fram till 1911.

Malmqvists hus vid dåvarande Storgatan 23, byggdes om 1906 med en tillbyggnad. Det gamla huset stod kvar och byggdes in och fungerade som bostadshus under hela tillbyggnaden. Det kan vara Carl Malmqvist som står till vänster längst fram. Bygget igångsattes av Carl och fotografiet är taget från nuvarande Bankgatan inför taklägsfesten med unionsflaggan vajande på taket och färsk hästspilling på Storgatan.

Eije Fasth

Det var då ...

TGS hänger med sin tid

Med anledning av att T.G.S. i år fyller 100 år, 1913-2013, vill jag visa denna bild från föreningens uppvisning i Tennishallen i mars 1950.

Trots vackert väder blev det fullpackat i den glöd-heta Tennishallen när Gymnastiksällskapet hade uppvisning den 19 mars 1950 i Tennishallen. Trånås musikkår spelade och i pausen var det uppvisning i bågskytte av världsrekordshållaren Sven Danielson från Nässjö.

Från jubileumsskriften 80 år 1993.

"I slutet av 1940-talet var det dags för elitavdelningarna att ställa undan de Lingska redskapen bock, plint och bom. Den

moderna tävlingsgymnastiken hade gjort sitt intåg hos gymnasterna och de gamla redskapen dög inte längre. Nu skulle det vara internationellt gångbara redskap som räck, barr, tävlingsbommar och ett högt hoppbord med norsk trampolin."

Eije Fasth

Det var då ...

Barnens dag 1950

Firandet pågick i tre dagar, 1-3 september 1950. Under fredagen var det festligheter på idrottsplatsen med fotboll, dragkamp, och stafettlöpning mellan skollag. Barnen lekte på löparbanorna med potatisstafett och säcklöpning och med ring lekar på gräsmattan. Allsammans inramades av vackert väder och 4-5 000 personer i publiken. Dagen avslutades med ett karnevalståg från idrottsplatsen genom staden till Folkets park. På lördagen var det festligheter på stan med gatumusikanter och zigenare som hade läger på torget. På söndagen var det barnens karnevalståg med näpna flickungar, och som sig bör med musikärt. Efter framkomsten till Ekmarkspark bjöds barnen på saftkalas och uppträdde av Pippi Långstrump. Sammanlagt kunde man inräkna cirka 16 000 besökare under de tre dagarna och 30 000 kronor i inkomst (i dagens penningvärde 450 000 kronor).

Eije Fasth

Känns flickorna i bilden igen? Eije har vid tillfälle stått på den ena flickan men har inte hennes namn. Hör av dig till Amnosbladet på telefonnummer: 0140-37 82 07 eller via mejl: tranaskueller@smt.se

Barnens Dags generalen Ing. Egerdahl hälsar på några söta deltagare i karnevalståget.

Det var då ...

Biskopsbesök 1956

Disponent David Johansson "Skinnävid" visar biskop Torsten Ysander och kyrkoherde Evert Grålm ett moment vid skinnberedning under rundvandringen på Tranås Skinnberederi.

Evert Grålm kyrkoherde installerades vid Säby kyrka 18 juni 1956. Biskop Ysander var med vid förrättningen och hade under några dagar vistats i Tranås och bland annat besökt några företag. Tranås Skinnberederi, Oscar Wigéns och Kågens Industrier.

Det var då ...

Torgmöte Frälsningsarmén 1948

Bilden från 1948 med frälsningsarméns torgmöte är troligtvis tagen för att visa radiohandlare Åstrands högtalaranläggning. Till höger ses gamla Stadshuset som revs 1954 och bakom talarstolen ses radiohandlare Åstrands företagsbil. Med på bilden, till vänster med kornetter

Torsten Gustavsson, Elion Jonebring och Rune Rylander. Fanbärare är Ingrid Claesson-Luttermo, Eddie Schoch och Bojan Jonebring. Under högtalaren står Alf Törnqvist, predikanten är Folke Lerne och musikanterna rakt fram är Sven Hedström och Östen Palmgren.

OBS. Det gamla Stadshuset syns till vänster på bilden

Det var då ...

Första polisbilen till Tranås 1956

På bilden ses till höger polismännens ordförande, advokat Anders Lind, överlämna bilnycklarna till polischefen, landsfiskal Nils Mattsson. Till vänster står t. f. polisassistent Lars Nilsson.

I ortens tidningar kunde man läsa: "Den nya polisbilen är en elegant fyradörrars Chevrolet av årets modell. Den har en del extra utrustning men saknar fortfarande radiosändarutrustning. I utrust-

ningen finns förstås en siren, anordning för upphängning av cyklar bakom bakluckan, dubbla batterier, sökarlykta på taket, snöäck och en del andra prylar. Bakdörrarnas handtag går att lossa, så att inte "bovarna" kommer att kasta sig ut under transporten. Motorn är på 130 hk och bilen kostar omkring 16 000 kr". Lite kuriosita innan polistradion kunde användas. Till höger om Pappershandels affärslokal på

Storgatan fanns en två meters öppning till nästa fastighet, genom den kunde män från Storgatan se ner till polishuset på Missionsgatan. När polisen patrullerade med bilen fick man kolla ner i öppningen, om stationen ville ha kontakt med bilen skulle en handduk hängas upp i ett fönster. Då var det snabbt ner till polishuset för att inhämta order.

Eije Faath

Flygövning över Tranås 1937

or då ...

Vid oroligheterna i början av andra världskriget hölls en flygövning över Tranås. Nu skulle stadens invånare lära sig vad som händer och vad man skall göra om flyglarmet går.

Stadens centrum blev överlöst både från öster och väster och av som mest upp till nio dubbeläckare.

Som ni ser på bilden var det mycket folk som samlats på torget i Tranås för den historiska händelsen. Allt övervakades av polisen placerad på Johanssons tak, och fotografierades på passligt av Erik Hellberg.

Eije Faath

Det var då...
Nyårsafton 1950

Nyårsafton 1950 inkorporerades Säby och Sommens samhällen med Tranås stad under en högtidlig ceremoni på Torget i Tranås. På trappan vid det upplysta gamla stadshuset finns en talarstol och där står Tranås Manskör som underhåller den talrika publiken. I det upplysta tältet till höger serveras dagen till ära alla en varm glögg av Tranås Lottakår.

Lottakåren i full aktivitet med att servera besökarna den varma glöggen.

Kommunalförvaltningschefen A. Johansson från Nässjö höll högtidstalen och på bilden ses han tillsammans med manskören utbringa ett fyrfaldigt leve för de nya stadsinvånarna och det nya året 1951. Dörren bakom talarstolen finns bevarad och pryder en vägg i det nya stadshusets matsal.

Ett gott
 nytt år,
 önskar
 Eije Fasth

Nyårsafton 1950 inkorporerades Säby och Sommens samhällen med Tranås stad under en högtidlig ceremoni på Torget i Tranås. På trappan vid det upplysta gamla stadshuset finns en talarstol och där står Tranås Manskör som underhåller den talrika publiken. I det upplysta tältet till höger serveras dagen till ära alla en varm glögg av Tranås Lottakår.

Lottakåren i full aktivitet med att servera besökarna den varma glöggen.

Kommunalförvaltningschefen A. Johansson från Nässjö höll högtidstalen och på bilden ses han tillsammans med manskören utbringa ett fyrfaldigt leve för de nya stadsinvånarna och det nya året 1951. Dörren bakom talarstolen finns bevarad och pryder en vägg i det nya stadshusets matsal.

Annonsbladet 16 december 2013

Fruktvinsberedning Romanö

Fruktvinsberedning på Romanö. Oljemålning av professor Knut Ekwall. Konstnären har fångat hela familjen under tillverkningen.

År 1885 lät Knut Ekwall uppföra sitt konstnärshem på Romanö i sjön Sommen. Här skulle allting läras, även praktiskt arbete, både ute och inne. Bland annat skrapade man fram jord ur bergskrevor och en hel del jord transporterades från fastlandet. Allt kördes fram till huset med skottkärra till den blivande köksträdgården med fruktträd och bärbuskar. Av skörden tillverkade man

bl.a. fruktvin som man kan se på bilden, där ses tre söner och tre döttrar, morfar Henrik Pönitz, pappa Knut och mamma Theresia är i fullt arbete med tillverkningen.

Vinet var tänkt att säljas i Robert Lindvalls handelslokal i kv. Örnen, Åsvällehult (nuvarande Sveaparken).

Ansökan avslogs först av Jönköpings läns befallningshavare, men skickades vidare till Kungl. Majes-

tätet i Stockholm. I augusti 1907 kom beslutet att ansökan om försäljning för avhämtning av fruktvin från Romanös Fruktvinstillverkning inte kunnat bifallas.

Med följande underskrift: Under vår Majestäts Vår aller nådigaste Konungs och Herres frånvaro.

Dess tillförordnade Regering, Lars Tingsten, Carl Hedenstierna.

Eije Fasth

Det var då ...

Besök av kronprinsparet 1924

Den 24 mars 1924 invigdes den nya byggnaden utmed Ågatan i vinkel mot det tidigare uppförda sjukhemmet av kronprinsparet Gustav Adolf med gemål. Byggnaden uppfördes i samarbete mellan Tranås Kuranstalt och kungl. Pensionsstyrelsen.

Sjukhemmet invigdes under festliga former. Mottagningen ägde rum på morgonen på den rikligt smyckade järnvägsstationen och längst färdvägen till kuranstalten hade rests flaggstänger, och privata byggnader var delvis flaggskrudade.

Invigningen hölls i Promenadsalen med flera prominenta gäster, som statsråd och andra kammarens talman, flera landshövdingar och generaldirektörer.

Under invigningshögtidligheten hölls flera tal, kronprins Gustav Adolf förklarade efter sitt tal den nya anstalten för invigd.

Under dagen besökte kronprinsparet Romanäs sanatorium, där gästerna bjöds på lunch.

Utanför programmet besökte kronprinsparet också den minnesrika kyrkan i Torpa

Under eftermiddagen bjöds kungligheterna och ett 80-tal gäster på middag i den vackert smyckade matsalen.

Eije Fasth

Kronprinsparet Gustav Adolf i en vacker landå under färden från Järnvägsstationen till Tranås Kuranstalt. Ekipaget ägdes och framfördes av åkeriägare Hallgren.

ÅGATAN nuvarande PIRATENSGATA

Bilden är tagen från Tingshusets tak tidigt 1910-tal, då Tingshuset var nybyggt. (nuv. Musikskolan)
Från vänster på bilden ses det Brandelsägda bryggeriet med isdösen till höger. I isdösen förvarades isblocken som var upptagna från Svartån när Tingshusdammen var frusen vintertid, den är här väl inpackade i sågspån för hållbarhet över sommaren. Första boningshuset är Brandels fastighet med de fint inbyggda balkongerna mot ån. Nästa är Doktor Thams vackra hus, han var chefsläkare och verkställande direktör för Kuranstalten från 1914. Sedan kommer Grundläggare Gustafssons stora hus där han inpå gården mot Svartån hade förråd för sitt företag. Sista huset på bilden är Eriksbergsskolans lärarbostad.

Ågatan från Falkgatan till lärarbostaden Eriksbergsskolan

Det var då ...

Telehusföreståndare på träff 1957

Den nya Telegrafstationen började att anläggas på Falkberget 1955-56. Men först i februari 1957 bjöds telehusföreståndare med biträden från närliggande områden in för att bese den ultramoderna anläggningen i Tranda. Långt bort vid fönstret står telekommissarie Georg Rystedt och informerar hur telefonisternas kontakt med den uppringde kundens önskemål vidarekopplas. Medan den andra gruppen demonstreras hur abonnentregistret för korskoppling fungerar. Besöket avslutades med ett festligt dukat kaffebord, och blommor överlämnades av fru Søs Ahlberg (Farebo lanthandel) med ett tack i besökarnas vägnar.

Eije Faith

En 60-tal telehusföreståndare, i två grupper, studerar den moderna anläggningen i Tranda.

Fredrik Rääf, tävlingsbilist

Det var då ...

Ingenjör Fredrik Rääf var en av Sveriges mera kända tävlingsbilister och han deltog i många biltävlingar i början av 1900-talet. För hans insatser till bilismens fromma reste hans vänner inom KAK en minnessten över honom i Tullerum, inte långt från hans hem.

Följande berättelse är skriven av Fritiof Nilsson Piraten, för "Sommabygd till Vätterstrand", andra samlingen, 1946.

"Där isar trofén på spiselkransen, en björn av massivt silver, ryske tsarens segerpris i 1903 års biltävling Petersburg - Vladivostok och åter. Den tidens bilar på den tidens vägar! Bensindepoter voro upprättade längs hela den oändliga banan. Allt var organiserat men organisationen var rysk. På återvägen från fjärran östern funno de tävlande inga depoter, de hade försvunnit och depotförfärdarna med dem. Fredrik Rääf var den ende tävlande som återkom till Petersburg per bil, en bil som rök som ett lokomotiv ty den eldades med ved.

Han var utbildad ingenjör och tekniskt bändig, hade resolut byggt om sin maskin för fast bränsle, köpt yxa och såg och hållit sig till skogsvägar."

Eije Fasth

På bilden ses Oskar Jansson från Tranås vid gamla järnvägsstationen i Tranås. Oskar var den första som blev ägare till 15 tillverkade Åtvidabergsbilarna, år 1911, E147. 30 vagnar var planerade men endast 11 blev sålda. Efter ett misslyckat försök med Åtvidabergsbilen befann sig vagnbolaget 1912 i ekonomiska svårigheter och vagnbolaget gick i konkurs.

Om bilar finns mer att läsa på min hemsida:
www.tranashembygd.se

Eije Fasth

Första "Åtvidabergsbilen" fanns i Tranås

Storgatan med mittremsa klar 1966

Den nybyggda Storgatan invigdes den 1 oktober 1966 av vägdirektör Gösta Gejpel, som i sitt tal nämnde betydelsen av den förbättrade genomfartsleden i Tranås. Invigningen av den ombyggda Storgatan blev en glansfull festlighet med tusentals besökare. Man kan läsa att den ombyggda Storgatan blivit en god kombination av affärs och genomfartsruta och att affärsidkarna under sommartid utnyttjar trottoarerna och förgårdsområdet till utservering och reklamändamål.

På bilden ovan som är från 1964 kan man se hur förgårdsområdet mellan butikerna och den stensatta Storgatan, före ombyggnaden och utan mittremsa, användes till bilparkering.

Eije Fasth

Det var då ...

Första torgdagen i Löfstad 1849

Prosten S.G. Mellin i Säby, vilken tog initiativet till den första torgdagen i Löfstad lilla samhälle. Teckning av Tor Carlsson.

Den första torgdagen i Löfstad hölls fredagen den 15 juni 1849 på initiativ av prosten S.G. Mellin. Han kom med två hästskjutsar säd, smör, ost, kött till torgplatsen och läste upp länsstyrelsens tillåtelse att hålla torgdagar, varefter försäljningen kunde börja. Man var dessförinnan hänvisad till att avyttra sina produkter på

andra orter. Spannmålen transporterades till Jönköping eller Vadstena, medan smör, ost, kött och potatis såldes i Norrköping, som ansågs vara den bästa avsättningsplatsen för sådana varor. Man köpte där samtidigt specerier samt en del klädespersedlar som inte kunde tillverkas i hemmen. Då dessa handelsresor tog en vecka i anspråk kan man förstå, att Tranåsbygdens befolkning tog budskapet om en egen torgdag med stor tillfredsställelse.

Torgplatsen i samhället under de första åren var förlagd till en liten plats söder om Missionsgatan. Efter några år flyttades den till nuvarande plats, Lilla torget, sedan de båda köpmännen Blaviér och Wickman låtit dränera detta område. År 1857 köpte bleckslagare Moberg den tomt vid torget och lät hugga ner

de björkar som växte på torgplatsen. Här uppförde han sin fastighet, som senare skulle bli Tranås första stadshus.

Klockare Johansson

Klockare J.A. Johansson i Säby besökte torgplatsen år 1851 och har skildrat händelsen på följande sätt: "I början av februari månad besökte jag torgplatsen. Här funnos flera åkdon med varor såsom säd, kött och potatis. Folksamlingen uppgick till 30 à 40 personer. I kanten av hagen stod ett lass med tvenne tunnor brännvin; här tycks den livligaste handeln vara. – Folk från Ydre och angränsande orter började åka hit med sina produkter, ty affärsmän från samhället och från andra orter infunno sig på torgdagarna och köpte smör, kött, fläsk och skinn m.m. Detta gjorde att tillförseln av lantmannaprodukter ständigt ökades. Östgötar från avlägsna socknar kommo hit och sålde sina varor och finga bra betalt."

Eje Fasth

Lövstads torg i slutet av 1860-talet i bakgrunden ses urmakare M Malmqvists stuga samt handlanden P.M. Wickmans magasin där samhällets brandredskap förvarades

6

onsdag
21/9
2011

Nu är kriget slut året är 1946 i september. Kommersen och torgbesökare har ökat. Vid PV:en, som har högtalare på taket, har det samlats mycket folk. Kanske är det en politiker som vill framföra sina åsikter.

Bilden visar en torgdag under krigsåren i början av 1940-talet. Till höger ses en

6

onsdag
21/9
2011

Nu är kriget slut året är 1946 i september. Kommersen och torghesökare har ökat. Vid PV:en, som har högtalare på taket, har det samlats mycket folk. Kanske är det en politiker som vill framföra sina åsikter.

Bilden visar en torgdag under krigsåren i början av 1940-talet. Till höger ses en gengasdriven lastbil, med varor från Fristedts Handelsträdgård i Eksjö.

Slutet av
1960-talet

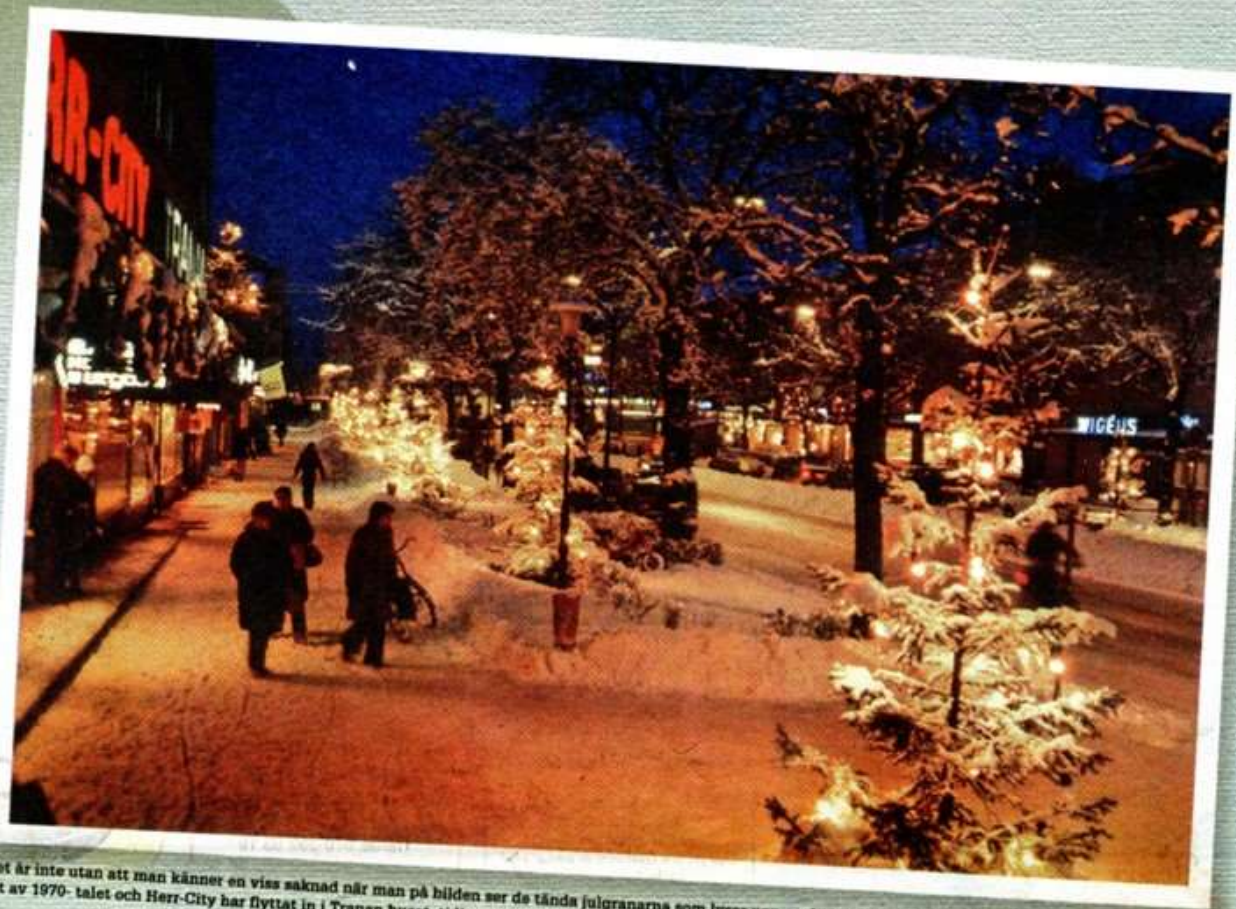
SVENSK HANDEL
TRANÅS

Det var då ...

Julbocken i Tranås - 1962

*God Jul
önskar
Eije Fasth*

Det är inte utan att man känner en viss saknad när man på bilden ser de tända julgranarna som lyser upp vackra Storgatan i full vinterskrud. Bilden är från slutet av 1970- talet och Herr-City har flyttat in i Tranan huset, tidigare Jonas. På andra sidan gatan ser man Wigens, Ahlstens och Domus butikerna.

Bild 2 av 2

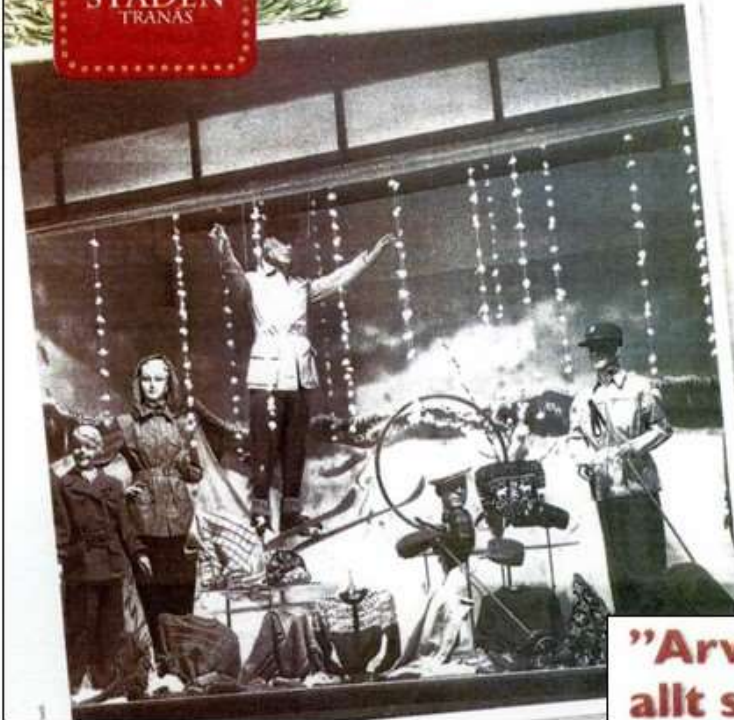

På platsen där Tranås Pappershandels fotograf stod när han tog ovanstående vackra julbild, stod femton år tidigare denna ståtliga Julbock utanför Tranås huset, tidigare Jonas varuhus. Erbjudandet som finns på Julbocksskylten lyder: Julerbjudande. Damstrumpor i 2 mod. 1 par 2.90. 2 par 5.60. 3 par 8 kr.

Båda bilderna från Tranås Pappershandel.

JUL
STADEN
TRANAS

Julskyltning år 1942 på J. Johansons varuhus

Julskyltningen i J. Johansons varuhusfönster år 1942, det som i dag är Trananhuset. Familjen skulle vara sportigt klädda i moeska stickade lusekoflor (tröjor) och trendiga huvudbonnader, troligtvis från Wigéns.

Samma år som bilden togs, 1942, övertog företaget och dess aktiernehav av direktör Arvid Jonas, företaget hade sedan faderns död 1913 övergått av äldsta sonen direktör Erik Johanson.

”Arvid Jonas var noga med att allt skulle vara i toppklass”

Julskyltningen är nära och under lördagen och ofta också under natten till skyltsöndagen pågår full aktivitet i butikerna. En av dem som har haft ett finger med i många av dem är Thommy Wisén. Vi gör ett nedslag i Trananhuset där han även har minnen från förr.

Thommy Wisén har jobbat som dekoratör ända sedan 1960-talet och har sedan dess säkerligen gjort 1 000 julskyltningar i Stockholm, Linköping, Jönköping, Tranås och Mjölby. Men om det är något han har varit dillig på, så är det att dokumentera allt han byggt upp. – Jag har bara jobbat, jobbat och jobbat och när det bara

är sådär en två, tre timmar kvar av arbetet på ett ställe så är jag redan i tanken på nästa ställe som jag ska vara på. Då är det helt ointressant för mig, säger han och kan inte förklara det på något annat sätt. – Jag hade nog över trettio stycken som jag julskyltrade åt, när det var som mest. Hemma pyntar han inte,

bara om han är i stugan över julen och det kommer barn dit. Då kan det vara skoj. – Julen för mig varar fram till skyltsöndagen, sen är jag trött på den. Han minns en jul när han skulle använda sig av ljusslangar, det var det senaste då i belysningsväg, och han väntade en leverans från Asien. Den var sen och när han sedan fick besked om att båten som skulle komma med dem brunnit upp så var han så spänd av oro att han höll på att spricka. – Om jobbet hänger på mig, då är jag lugn för jag vet min

kapacitet, men annars kan jag bli väldigt stressad. Thommy minns på 1960-talet när han anställdes av Arvid Jonas på J. Johanssons Varuhus, det som i dag är Trananhuset med Skothop, Lekis och Café Tranan. Då var de hela 52 anställda på varuhuset, herr- och damskrädderi samt partilager, varav fyra var dekoratörer. – Badhotellets gäster tyckte att det såg ut som ”lilla NK”. – Det skulle vara toppklass på allting, det var han väldigt noga med. Vi blev bland annat utsända till London och Tyskland flera gånger

för att göra studiebesök på stora varuhus som Karstadt och KaDeWe i Berlin och Hamburg, för att få inspiration.

THOMMY WISEN

Han måhända vara en pensionerad dekoratör men julskyltningar gör han fortfarande. I Trananhuset har han gjort många och var med även på Arvid Jonas tid.

Camilla Broman
tranasektioel@emf.se